لە باكوورەوە

چەند دەقێكی شیعری «ئەرژەن ئاری»

پێشەكی و گواستنەوەی: فەرەیدون سامان

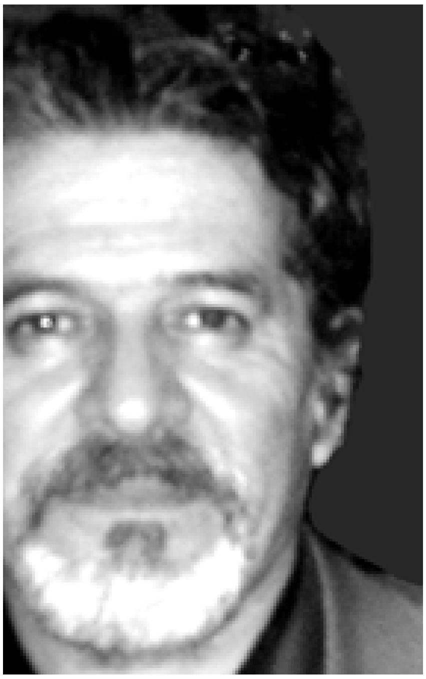

ئەرژەن ئاری شاعیرێكی ناسراوی كوردستانی باكوورەو دانیشتووی شاری ئامەدەو بەر لە دوو ساڵ لە فیستیڤاڵی رۆشنبری دووی دهۆك ئەوم ناسی و ئەم ساڵیش لە فیستیڤاڵی دوازدەهەمینی گەلاوێژ بەیەكتر گەیشتینەوە، سەرەنجام چەند گفتوگۆیەكی هێمن لە نێوانمادا روویدا كە نە ئێمەی باشووری و نەئەوانی باكووری سەبارەت بە جیاوازی رێنووس و هەردوو شێوە زاری كرمانجی باكوورو ناوەراست ئاشنا نین بەبەرهەمە ئەدەبیەكانی یەكتر بە تایبەتی شاكارە شیعرییەكان، بۆیە من پێم وت كە بە پێی دەرفەت ئامادەم ئەم كۆشیعرەی (شێرگەلە)ت بۆ بەرچڤە بكەم و بیگوازمەوە بۆ سەر رێنووسی ئارامی دواتریش بیخەمە سەر شێوەزای كرمانجی ناوەڕاست، لە هەنگاوی

یەکەمدا جارێ ئەوەندەم پێکرا دەقە شیعرییەکان بێ دەستکاریی و وەک خۆیان بگوازمەوە و دواتریش لە هەلێکی تردا وەریانگێرم، هەرچەندە من لە بنەڕەتدا لەگەڵ بەرچڤەکردنی دەقێک لە کوردییەوە بۆ کوردی نیم ، هەڵبەت وەرگێڕانی شیعرەکە بەها ئێستاتیکی و ریتمە مۆزیکییەکەی لە دەست دەدات، سەرەڕای ئەوەش لەکاتی خوێندنەوەی شیعرەکان نایشارمەوە رووبەڕووی چەند پەیڤێک بوومەوە مخابن لە فەرهەنگیشدا بۆم نەدۆزرایەوە، لەم پێشەکییە کورتەدا کە لەکۆ شیعری(شێرگەلە) باس لە ژیان و بەرهەمەکانی ئەرژەن ئاری دەکات وەکو خۆی بلاوی دەکەمەوە، ئەرژەن ئاری لە ساڵی ١٩٥٦ لە هەرێمی ئۆمەرییە، لە گوندی چەلێ لە دایک بووە، لە ساڵی ١٩٧٩ پەیمانگای پەروەردەی لە شاری ئامەد بەشی زمانی تورکی تەواو کردووە وەکو زۆرینەی شاعیرو نووسەرانی کورد سەرەتا بەزمانی تورکی دەستی بە شیعر کرد، لە ساڵی ١٩٧٦ لە شاری نسێبین لەسەر بلاوکردنەوەی بلاڤۆکێک هاتە گرتن، ئەو دەمە پۆلیس چاودێری خستبووە سەر شاعیرانی کورد و تورک، ئەرژەن ماوەی هەفتەیەک لە زیندان مایەوە، دواتر ئازاد کرا، بەلام شیعرەکانی ئەرژەن لە کۆگای داواکاریی نسێبین بە بەندکراوی مانەوە، لەگەڵ ئەوەی جاری پێشوو گۆڤاری تیرێژ شیعرەکانی بلاوکردەوە، یەکراست شیعری بەرایەکانی لە بلاڤۆکێکدا لە هەرێمی ماردین هاتنە بلاوکردنەوە، ئەو شیعرەش لە سێ بەش پێکهاتبوون، بەیتەکەش ئەمە بوو:

دوو مرن کرن ماهنە
راکرن لنگ نسێبینێ
خەوا سبێ بەلاکرن
ئاڤێتن ناڤ ترس و خەونێ

هەروەها پێش ١٢ ی ئیلۆن شیعرەکانی ئەویش لە هێلی پالەکانی تەڤریکای پەمۆ (لۆکە) بەگۆرانی دەگوترانەوە وەک :

تەڤریک، تەڤریک، تەڤریک، تەڤریکۆ
بەرتایێ پەمبوو خوەش بکۆ، تەڤریکۆ
رۆژا ژ هندکۆ، تەڤریکۆ
مالدار ب قوربانا م کۆ ، تەڤریکو
، تەڤریکۆ، تەڤریکۆ، تەڤریکۆ
یان :
رۆژا پالا ئەرزانە
کوفلەتێ مال گرانە
مالا تەخەرابییە مالدار
ماقەی تو پێ نزانە

پاش ١٢ ی ئیلۆن ئەرژەن ل وڵات مایەوە، شیعرەکانی لە بەربانگ، کوردستان پرێس، نوودەم، چرا، چەلین و رەوشەنێ هاتنە بلاوکردنەوە.

لە ساڵی ١٩٩٢ لە ناوچەی نسێبین لەبەر دەرگای ماڵی خۆی رووبەرووی هێرشێکی چەکداری بووەوە، بریندار کرا دواتر رەوانەی نەخۆشخانەی زانینگەی دیجلە کرا، سەبارەت بەم بویەرە لەو ساوە ئەرژەن لە شاری ئامەد دەژی،

بەرهەمەکانی:

- راموسان من ڤەشارتن ل گەلیەکی __ شیعر، ئاڤێستا، ٢٠٠٠ .
- ئەڤ چیا دوو سپینە، شیعر __ئاڤێستا - ٢٠٠٢
- دەستانا کاوە، وەشانێن ئەلما- ٢٠٠٣
- ئەیرۆتیکا، وەشانێن - لیس - شیعر٢٠٠١ باکورێ هەڵبەستێ ، ئەنتەلۆژیا ، وەشانێنێ یەکەتیا نڤیسکارێن کورد - دهۆک -٢

ئەڤ گەلی

دەم سپی، ئاسۆ سپی، باگوزان
ئەڤ گەلی گەلیێ زیلان
دچەند کێژان وەربووم و رابووم
تەڤ دە تەڤ دە ٢٩ابووم
ناڤەکی من بوو شکستن،
نا ڤێ دن بوو سەرهلّدان !
ئەڤ گەلی گەلیێ زیلان
واقانوس بنووس، دیرۆک بنووس
ل ڤی گەلی خوینا کێ بوو
حبرا فەرمانان ؟

نەوال

چیا بەهتی، نەوال هەیری
تاهتێ نەکری ئاخێ نەحەباند
پەپوکێ بیهست، روچک خرماند
و گۆت :پەپو ...بوو !
پەپو ...بوو !
پەپو ...بوو !
ل وێ نەوالێ چ بووبە پەپۆکێ، ب مە بوو!

هەی هەوار

تەرمێ من د خوینا دە بانگۆر :
ئاخ سۆر ئەزمان سۆر برین سۆر
خەلیا دلێ خووە داییێن ل ژۆر
ئو چیا کانی ب کانی ڤەرشیا :
درانێن خوە سوتن ب گۆشتێ من
وەسلێن من ژێ کرن وەسلێ من
پێشی گوهێن من
ب دوو رە ستر
ئو ب دوو رە ...دڤن
قەسابن
دەست ب قەزەتۆرە، کەفتار !
سەگێن هارن سەگێن هار
هەی هەوار

حەسەن

نانێ شکەڤا کر سەدقە
ب چەنگان شەکر، تەشت تەشت هەلاوی
دیان نەئانی هێسران ڤەنەگەڕاند
پیرا شەمسێ مر ب کولا وی لاوی

ئەی ئاخ

ب قاسی بمرن ژتە حەز کرن
ئو مرن... مرن...مرن !
ب هەر مرنێ مرن ب من شیرنتر کرن
ب کل بێ کەل، کێژان دلداری راکم ژ قەبرێ

هەر یەکی تەمەنەک بەخشی تەکەن
سرودا خۆر تۆ
وەهێسا نەک مرن، ژیان چەمە
کیژان چیا ستوخوارە، کیژان چەم
نەب لەمە لەمە
خۆرتۆ بوو ئومریێ من خۆرتۆ بوو :
ژدەمان زەمان زڤستان
دبن ئەزمانەکی بێ ستێرک دە
تاریستان
ئو ژ چیایان ل چیاکێ مازی ...
ب گری بلا ئەسمەرەک بگری ل دوو
ب نازی
وەلاتۆ، تو نەگری ژی نە خەمە !

کۆیێ سپی
عەور سپی ئەسمان سپی عەرد سپی
با شووم، باهۆز دین - دینۆکە
چار ڕێ کۆرن، چار دۆ سکی سپی
چار هێل چارمەدۆر، هەتا نوقێ
د بەرفێ دە !
سمبێلێن من تەرفین ئەول
ب دوورا دەستێن من بپچی بپێچی
لنگەکی من ڕێسی یەک دارەک
هشکۆلە
ها هێڤیا ها !
لنگی من ها،
دەستێن من ها
ب تەهتان ل بەرخوە دبە
ئو دەڤیان ل تەڤ قورمو رەها !

ئازادی سپی بە، مرن ژی سپیە
نەیەک، ئارتێشەک، لەک ب لەک
ل دوو من
گەلەک کەمینان کەڤن
ئاڤێنن پێشیا من
ئەڤ قوچا تە مرن، دوژمن
ئەڤ ژی یاتە ..
کۆیێ سپی دبە مەرقەدا من
کو بەفر رابە ژ ئەردێ
کانی د زێن دگەهەن چەمان
خەج پەل پەل دبەشرن ل زەڤیان
دەم کو ببە بهار، هەیڤ ببە نیسان
هنگێ وەرە تەمەشا ڤی کۆیی:
ئەڤ کۆ کۆیی سپیە
ئەڤ کۆ سمنا من چیاییە
کۆما حەیرانی !